

Dr. Keserű Barna Arnold

AZ EURÓPAI BÍRÓSÁG ELSŐ ÍTÉLETE KÖZÖSSÉGI FORMATERVEZÉSI MINTÁVAL ÖSSZEFÜGGÉSBEN

A TÁJÉKOZOTT HASZNÁLÓ ÉS AZ ELTÉRŐ ÖSSZBENYOMÁS VIZSGÁLATA*

1. Jogi háttér

A közösségi formatervezési mintáról szóló 6/2002/EK tanácsi rendeletnek (2001. december 12.) az ügy szempontjából releváns rendelkezései a következők:

4. cikk (1) A formatervezési minta akkor részesülhet közösségi formatervezési minta-oltalomban, ha *új és egyéni* jellegű.

5. cikk (1) Új a formatervezési minta, ha azzal azonos formatervezési minta nem jutott nyilvánosságra

a) a lajstromozás nélkül oltalomban részesülő közösségi formatervezési minta esetén azt a napot megelőzően, amelyen a minta, amelyre az oltalmat igénylik, nyilvánosságra jutott;

b) a lajstromozás alapján oltalomban részesülő közösségi formatervezési minta esetén annak a mintának a lajstromozására irányuló bejelentés bejelentési napját – elsőbbség igénylése esetén az elsőbbség napját – megelőzően, amelyre az oltalmat igénylik.

(2) A formatervezési mintákat egymással azonosnak kell tekinteni, ha külső jellegzetességeik csupán lényegtelen részletekben különböznek.

6. cikk (1) A formatervezési mintának egyéni jellege van, ha bármely nyilvánosságra jutott mintához képest a *tájékozott használóra eltérő összbenyomást tesz*

a) a lajstromozás nélkül oltalomban részesülő közösségi formatervezési minta esetén azt a napot megelőzően, amelyen a minta, amelyre az oltalmat igénylik, nyilvánosságra jutott;

b) a lajstromozás alapján oltalomban részesülő közösségi formatervezési minta esetén a bejelentés bejelentési napját – elsőbbség igénylése esetén az elsőbbség napját – megelőzően.

(2) Az egyéni jelleg megítélésékor figyelembe kell venni, hogy a szerző milyen *alkotói szabadságfokkal* alakíthatta ki a mintát.

* A jelen tanulmány elkészítését, megjelenését a TÁMOP-4.2.2/B-10/1-2010/0010 – Tehetséggondozási rendszer és a tudományos-képzési műhelyek fejlesztése a Széchenyi István Egyetemen c. projekt támogatta.

10. cikk (1) A közösségi formatervezésiminta-oltalom kiterjed mindazokra a formatervezési mintákra, amelyek a *tájékozott használóra nem tesznek eltérő összbenyomást*.

(2) Az oltalom terjedelmének megállapításakor figyelembe kell venni, hogy a szerző milyen *alkotói szabadságfokkal* alakíthatta ki a mintát.

25. cikk (1) A közösségi formatervezésiminta-oltalmat csak a következő okokból lehet megsemmisíteni:

b) ha a minta *nem felel meg* a 4–9. cikkeken foglalt követelményeknek;

d) ha a közösségi formatervezési minta *ütközik* a bejelentés napját – elsőbbség igénylése esetén az elsőbbség időpontját – követően nyilvánosságra jutott olyan mintával, amelyre az említett napot megelőzően adtak lajstromozott közösségi mintaoltalmat, vagy az ilyen minta bejelentésével, illetve valamely tagállamban lajstromozott korábbi mintával vagy annak bejelentésével.

52. cikk (1) A 25. cikk (2), (3), (4) és (5) bekezdésére figyelemmel bármely természetes vagy jogi személy, valamint az erre felhatalmazott állami szerv *kérheti* a Hivataltól a lajstromozott közösségi formatervezésiminta-oltalom *megsemmisítését*.

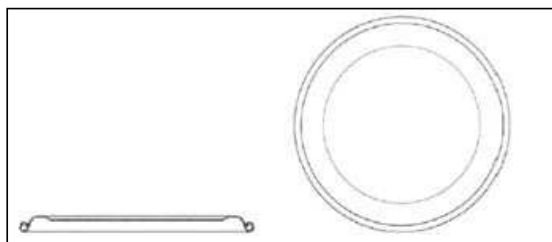
61. cikk (1) A fellebbezési tanácsok fellebbezés tárgyában hozott határozatai a Bíróság előtt *keresettel támadhatók meg*.

(2) A kereset hatáskör hiányára, lényeges eljárási szabálysértésre, a Szerződés vagy e rendelet, illetve ezek alkalmazásával kapcsolatos bármely jogszabály megsértésére vagy hatáskörrel való visszaélésre alapítva indítható.

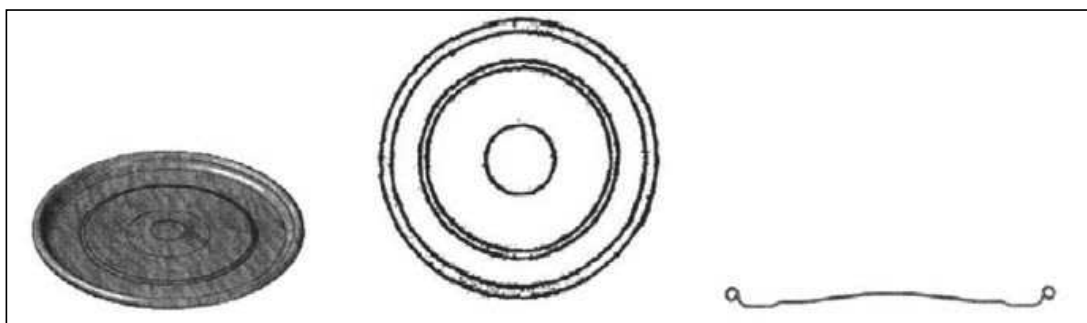
(3) A Bíróság a jogvita tárgyát képező határozatot *megsemmisítheti vagy megváltoztathatja*.

2. A tények

2003. július 17-én a *Grupo Promer Mon-Graphic SA* társaság (a továbbiakban: Promer) lajstromozásra irányuló bejelentést nyújtott be a Belső Piaci Harmonizációs Hivatalhoz (BPHH, Office for Harmonization in the Internal Market, OHIM) „fémlemez játékokhoz” elnevezésű termékekre. A bejelentés során a 2003. július 8-án benyújtott, 157098. számú spanyol formatervezési minta elsőbbségi napját igényelték. Így a BPHH az alább látható formatervezési mintát 53186-01. számon lajstromozta.

2003. szeptember 9-én a *PepsiCo Inc.* (a továbbiakban *PepsiCo*) bejelentést tett a 74463.01. számú közösségi formatervezési minta lajstromozására a BPHH-nál „promóciós játékcikkek” termék vonatkozásában. Ebben az esetben is egy spanyol formatervezési minta elsőbbségét igényelték, amelyet 2003. július 23-án, 156156. számmal jelentettek be. E minta grafikai ábrázolás a következő:

Mindkét formatervezési minta gyerekek által gyűjthető kis játékokra vonatkozik, amelyeket a leggyakrabban más termékekhez járó ajándékként terjesztenek. Ezeket a köznyelvben *pog*-nak, spanyolul *tazosnak* nevezik.¹

3. Pertörténet

2004. február 4-én a *Promer* megtámadta a *PepsiCo* lajstromozott formatervezési mintáját, és a BPHH előtt a saját korábbi formatervezésiminta-oltalmával való ütközésre hivatkozva a 6/2002/EK rendelet 25. cikke (1) bekezdésének *d*) pontja alapján megsemmisítési kérelmet nyújtott be. E kérelemnek a Megsemmisítési Osztály 2005. június 20-án kelt határozatában helyt adott, és megsemmisítette a *PepsiCo* formatervezésiminta-oltalmát. A határozat szerint a két mintaoltalom olyan mértékben hasonlít egymásra, hogy a tájékozott használóra ugyanolyan összbenyomást tesznek.

A Megsemmisítési Osztály határozata ellen a *PepsiCo* 2005. augusztus 18-án fellebbezett, aminek eredményeképpen a BPHH harmadik fellebbezési tanácsa 2006. október 27-én hatályon kívül helyezte a Megsemmisítési Osztály határozatát, és elutasította a megsemmisítési kérelmet. A fellebbezési tanács indokolása szerint a jelen esetben az alkotói szabadságfok jóval szűkebb volt, mint ahogyan azt a Megsemmisítési Osztály megállapította, ezért a csekély kialakításbeli különbség is elegendő ahhoz, hogy a minták a tájékozott használóban eltérő összbenyomást keltsenek.

¹ A *pog* mint játék származását illetően több elképzelés is létezik. Az egyik szerint Hawaii-ról, Maui szigetéről, az 1920-as évekből eredeztethető, de egy, a XVII. században is ismert, nagyon hasonló japán kártyajáték, a *menko* is lehet az alapja. Az 1990-es években vált népszerű játékká.

Mint ahogy megsemmisítési kérelme így elutasításra került, a Promer a fellebbezési tanács határozata ellen 2007. január 9-én keresetet nyújtott be a Törvényszékhez, amely a T-09/07. számú, a Grupo Promer Mon Graphic kontra OHIM és PepsiCo-ügyben 2010. március 18-án hozott ítéletet (az elemzés tárgyául szolgáló jogerős ítéletben betöltött szerepe miatt a továbbiakban: megtámadott ítélet). Az ügy előadó bírója V. M. Ciucă volt. A megtámadott ítéletben a Törvényszék nagyrészt megerősítette a BPHH fellebbezési tanácsának jogi érvelését az alkotói szabadságfok és az eltérő összbenyomás vizsgálatának viszonyítási pontjaira vonatkozóan. Ugyanakkor azt állapította meg, hogy a megtámadott ítélet 79–81. pontjában ismertetett hasonlóságok olyan elemeket érintenek, amelyek kialakításában a vitatott formatervezési minta alkotója nagyfokú szabadsággal rendelkezett. A csekély különbségek pedig ebben az esetben nem elegendőek ahhoz, hogy a tájékozott használóban eltérő összbenyomást keltsenek. Ezért a Törvényszék álláspontja szerint a fellebbezési tanács tévesen jutott arra a következtetésre, hogy a fenti formatervezési minták eltérő összbenyomást alakítanak ki a tájékozott használóban, és hogy nem ütköznek egymással a rendelet 25. cikk (1) bekezdésének *d*) pontja alapján. Így a Törvényszék hatályon kívül helyezte a fellebbezési tanács határozatát, és első fokon a Promernek adott igazat.

4. Indítványok, a felek érvei és a főtanácsnok állásfoglalása

4.1. A fellebbezés

A megtámadott ítélet ellen a PepsiCo 2010. június 4-én fellebbezést nyújtott be, amelyben a következő kereseti kérelmeket terjesztette elő:

- a Bíróság helyezze hatályon kívül a Törvényszék T-9/07. számú ügyben, 2010. március 18-án hozott ítéletét,
- a Bíróság bírálja el jogerősen az ügyet, elutasítva az első fokon előterjesztett kérelmet, illetve másodlagosan utalja vissza az ügyet a Törvényszékhez, és
- a Bíróság az elsőfokú eljárás felperesét (Promer) kötelezze az eljárások költségeinek a viselésére.

A PepsiCo a hatályon kívül helyezést arra hivatkozva kérelmezte, hogy a Törvényszék megsértette a 6/2002/EK tanácsi rendelet 25. cikke (1) bekezdésének *d*) pontját, mivel

- a) figyelmen kívül hagyta a vitatott formatervezési minta megalkotójára vonatkozó követelményeket,
- b) tévesen értelmezte a „tájékozott használó” fogalmát és figyelmének szintjét,
- c) téves kritériumokat alkalmazott az „eltérő összbenyomás” értékelésekor,
- d) a formatervezési mintákat az aktában szereplő tényleges termékek és nem a lajstromozott formatervezési minták alapján hasonlította össze,
- e) elferdített tényekre alapozta az összehasonlítást.

A BPHH beavatkozóként a fellebbezőt támogatva részt vett az eljárásban, és kérte a Bíróságot, hogy a fellebbezésnek adjon helyt.

A Promer a fellebbezés elutasítását és a PepsiCo eljárási költségek megfizetésére kötelezését indítványozta.

4.2. A felek érvei

Ahogy a fellebbezésből is látható, a PepsiCo egyetlen jogalapra hivatkozott, amelyet öt külön részre bontott [a)-e) pont]. Az észrevételek szóbeli előadására a 2011. március 10-i tárgyaláson került sor.

a) Az alkotói szabadságfok korlátai

A fellebbező szerint a Törvényszék tévesen alkalmazta a mintaoltalmak ütközésekor vizsgálandó szerzői alkotói szabadságfokot. Álláspontja szerint ugyanis olyan elemekre alapozva állította a Törvényszék azt, hogy a két mintaoltalom a fennálló korlátokon belül is túlságosan hasonló, amely tulajdonságok a pogokra jellemzőek, és nem lehet eltérni azoktól. A PepsiCo szerint ugyanis ilyen a középső rész köralakja, a kiemelkedő szegély, valamint a korong középső része és a korong széle és a középső része közötti rész egymáshoz viszonyított aránya. E három paraméter ugyanis a kategóriába tartozó valamennyi termékre jellemző.

A BPHH ezt annyiban egészítette ki, hogy a középső rész köralakja ugyan funkcionálisan nem nélkülözhetetlen, de a piac által determinált, általánosan elterjedt és alkalmazott kialakításnak tekinthető.

b) A tájékozott használó fogalma

A fellebbező szerint a Törvényszék nem a formatervezésiminta-oltalmakkal összefüggésben alkalmazandó és a rendelet által előírt tájékozott használót vette referenciapontnak az ütközés vizsgálata során, hanem sokkal inkább a védjegyjogban bevett átlagos fogyasztóra² alapozta ítéletét. S bár a Törvényszék formálisan a tájékozott használót jelölte meg, tartalmilag mégis az átlagos fogyasztóra jellemző felszínességből indult ki. A PepsiCo álláspontja szerint ez a megtámadott ítéletnek különösen abban a megállapításában érhető tetten, ahol a Törvényszék azt feltételezte, hogy a pogok felső oldalát a tájékozott használó jobban látja, az oldalról látható különbségeket – a korong vékony jellegéből adódóan – pedig nem veszi könnyen észre. A fellebbező ezt vitatta, ugyanis a tájékozott használó teljes mértékben képes lenne észrevenni a kevésbé nyilvánvaló és kevésbé látható részekben fellelhető különbségeket.

² Lásd részletesen *Keserű Barna Arnold: Összetéveszthető? A védjegyek összetéveszthetőségének pozitív jogi és pszichológiai háttere az USA-ban, az Európai Unióban és Magyarországon. Iparjogvédelmi és Szerzői Jogi Szemle, 7. (117.) évf. 1. sz., 2012. február, p. 69–75.*

A BPHH hozzátette, hogy a Törvényszék tévesen hivatkozott olyan fogyasztóra, aki emlékezet alapján hasonlítja össze az ütköző mintákat, ez ugyanis a védjegyek területén jellemző. A formatervezési minták esetében ehelyett azt a tájékozott használót kell alapul venni, aki közvetlenül képes összehasonlítást végezni.

c) A tájékozott használó figyelmének szintje és a bírói felülvizsgálat terjedelme

E részben két külön kifogást terjesztett elő a fellebbező. Elsőként azt állította a PepsiCo, hogy a Törvényszék tévedett a jogban, amikor a tájékozott használóban keletkezett összbenyomás meghatározása céljából csak azokat a jellemzőket vizsgálta, amelyeket az ilyen használó könnyen észlelhetett. Ez ugyanis felszínes vizsgálatot jelentene, holott a tájékozott használó sokkal komolyabb elemzést hajtana végre.

Másodsorban a PepsiCo jogbeli tévedést látott a Törvényszék által gyakorolható bírói felülvizsgálat terjedelmében. Figyelembe véve a formatervezési minták technikai jellegét, a felülvizsgálatnak csak a fellebbezési tanács által elkövetett esetleges nyilvánvaló tévedés értékelésére kellene korlátozódnia.

d) Az ütköző minták helyett a konkrét termékek vizsgálatáról

A fellebbező e vonatkozásban azt állította, hogy a Törvényszék jogbeli tévedésben volt akkor, amikor az ütköző formatervezési minták hasonlóságát nem a lajstromban szereplő grafikai ábrázolásuk alapján, hanem az általuk jellemzett konkrét termékek, a pogok fizikai vizsgálatára alapozta. Ha a Törvényszék az ütköző formatervezési minták képi megjelenítését vetette volna össze a valós termékek helyett, a különbözőségek szembetűnőbbek lettek volna.

e) A tények elferdítéséről

Fellebbezésének utolsó részében a PepsiCo arra hivatkozott, hogy a Törvényszék elferdítette a tényeket, és ezáltal olyan feltételeket teremtett, hogy a Bíróság kivételesen újraértékelheti az első fokon végrehajtott értékelést. Ez tulajdonképpen a korábbi észrevételek összességéből következik, és alátámasztja, hogy a Törvényszék csak felülnézetből vizsgálta a mintákat, és más szempontot egyáltalán nem vett figyelembe.

4.3. Mengozzi főtanácsnok indítványa

Az ügyben eljáró Paolo Mengozzi főtanácsnok 2011. május 12-én ismertetett indítványában mindenekelőtt arra hívta fel a figyelmet, hogy a szóban forgó ügy az első olyan, amelyben a Bíróságnak a 6/2002/EK tanácsi rendeletet kell értelmeznie egy, a Törvényszék által hozott ítélet ellen benyújtott fellebbezés kapcsán.

A főtanácsnok a fellebbező által előadott észrevételeket a következőképpen értékelte.

a) Az alkotói szabadságfok korlátai

Az alkotói szabadságfok kapcsán a főtanácsnok kiemelte, hogy e kritérium szükségességét az indokolja, hogy a formatervezési minta néhány jellemzője úgynevezett „kötelező” jellemző, amelyek tekintetében a szerző nem rendelkezik a változtatás szabadságával, és más mintához való hasonlóságuk nem minősül jelentősnek. Ilyen esetekben főszabály szerint a kis különbségek is elegendők az eltérő összbenyomás létrehozásához. Mengozzi rávilágított arra, hogy az alkotói szabadság korlátozása esetén nem egyértelmű, hogy mely korlátok vehetők figyelembe. Ahogy a jelen ügyben is felmerült, úgy megállapítható, hogy kétféle megközelítés létezik. Az egyik szerint csak azok a tulajdonságok értékelhetők itt, amelyek a termék *funkciójának ellátásához szükségesek*. A másik iskola szerint azok a jellemzők is az alkotói szabadság korlátjaiként értékelendők, amelyek ugyan funkcionálisan nem kötelezőek, de *a piac elvárja, hogy a termékek ilyenekkel rendelkezzenek*. Ez utóbbi megközelítést a BPHH képviselte a per során. A főtanácsnok szerint egyedül a funkcionális megközelítés az elfogadható, és a Törvényszék is, ha nem is expliciten, de hallgatólagosan ezt alkalmazta, és ezt a PepsiCo sem vitatta.

Nem vehetőek tehát figyelembe az alkotói szabadság korlátjaként azok az esetleges „standard” tulajdonságok, amelyeket a piac elvár, de technikailag nem szükségesek. Ez ugyanis a piac által elvárt kényszerű egységesítéshez vezetne, ami ellentmond a szabályozás céljainak.

Mindazonáltal a főtanácsnok a fenti érvelése után megállapította, hogy az alkotói szabadság korlátainak vizsgálata a tényállás értékelését jelenti, amelynek újraértékelésére a Bíróság nem rendelkezik hatáskörrel. A Törvényszék úgy ítélte meg, hogy a pogók akkor is megőrizhetik sajátosságaikat, ha a középső részen kör helyett háromszög, hatszög vagy ovális forma szerepel. E ténykérdést pedig nem bírálhatja felül a Bíróság.

b) A tájékozott használó fogalma

A főtanácsnok e vonatkozásban adta elő leghosszabban érveit. Minthogy a tájékozott használóra nézve nincsen tételes jogi definíció, az ítélkezési gyakorlat feladata ezt kialakítani, ám korábban erre még nem került sor. Mengozzi rávilágított arra, hogy

„amikor a rendelet a tájékozott használóról beszél, akkor az nem az átlagos fogyasztó, akire a védjegyjogi szabályok alkalmazása során kell hivatkozni, vagyis akitől nem várunk el semmilyen különleges ismeretet, és aki általában nem hasonlítja közvetlenül össze az ütköző védjegyet, de nem is az ágazat szakértője, akire a szabadalom újító jellegének értékelése során kell hivatkozni. Azt mondhatjuk, hogy a tájékozott használó a fenti két kategória között található. Tehát nem átlagos fogyasztóról van szó, aki akár véletlenszerűen, bármely különleges ismeret nélkül is kapcsolatba kerülhet a meghatározott formatervezési minta által jellemzett termékekkel. De nem is komoly technikai ismeretekkel rendelkező szakértőről van szó.”

Érvelését azzal támasztotta alá, hogy az eredeti rendelettervezethez fűzött javaslatban a Bizottság szerint a tájékozott használóról feltételezzük az ipari formatervezésre vonatkozó ismeretek és elképzelések egy bizonyos szintjét, ugyanakkor nem tekinthetjük őt az ipari formatervezés szakértőjének.³

Érvelésének helytállóságát látta felfedezni a főtanácsnok a megtámadott ítélet azon részében, ahol a Törvényszék a tájékozott használóra vonatkozóan kettős mércét állított fel: egyrészt a termék végső fogyasztóját, a gyermekeket, valamint egy társaság promóciós területen érdekelt marketing igazgatóját.

Mengozzi másodsorban azt elemezte, hogy a rendelet sem rendelkezik arról, hogy az ütköző minták vizsgálatakor a tájékozott használó általi összehasonlítás melyik módját kellene figyelembe venni. Két lehetőség van: a közvetett, emlékezetben alapuló összevetés (ami a védjegyek esetében használatos), és a direkt, közvetlen összehasonlítás. A főtanácsnok mindkét megoldást alkalmazhatónak tartotta a formatervezési minták esetében, mert csak az egyik vagy csak a másik megközelítés használata ésszerűtlenül korlátozná a BPHH jogszabályait és a formatervezési mintákra elismert oltalmat. Felhívta a figyelmet arra is, hogy nem zárható ki az sem, hogy bizonyos esetekben nem lehetséges a közvetlen összehasonlítás az érintett termékek jelentős mérete vagy szükségszerűen távoli elhelyezkedésük miatt.⁴ Ilyen esetekben legfeljebb dokumentációk alapján történhet meg az összehasonlítás. Éppen ezért az összehasonlítás módját nem szabad szigorúan előre meghatározni, hanem azt esetről estre kell mérlegelni.

A tájékozott használó fogalma ugyan magában rejti azt, hogy amikor csak lehetséges, közvetlenül összeveti az ütköző mintákat, de ha erre nincs lehetőség, akkor kell olyan összehasonlítást elképzelni, amely ugyan nem a védjegyek esetén ismert homályos és elmosódott emlékképeken alapul, de térben és időben mindenképpen hosszabb folyamatot feltételez.

Jelen ügyben kétségtelen, hogy a pogok közvetlen összehasonlítása lehetséges, de a főtanácsnok szerint a megtámadott ítéletből nem is következik az, hogy nem ezt vették volna alapul. Amikor a Törvényszék az „...ez a hasonlóság nem tűnik fel a tájékozott használnak” fordulatot használta, a „nem tűnik fel”⁵ kifejezés szerepeltetése valóban nem volt a legszerencsésebb, de Mengozzi álláspontja alapján ebből nem következik az, hogy emlékek alapján kellene az összevetést elvégezni. Ellenkezőleg, a vizsgálat középpontjában a tájékozott használó figyelmének felkeltésére alkalmas elemek álltak. A megtámadott ítélet bár-

³ Vö. *Procter & Gamble Company v Reckitt Benckiser (UK) Ltd.*, Court of Appeal in England and Wales, *Bailey & Anor v Haynes & Ors*, Patents County Court (England and Wales), *Karen Millen Ltd. v Dunnes Stores & Anor*, High Court of Ireland-ügy, lásd *Alina Mihaela Conea*: The requirements for protection of the community design. *Lex et Scientia, Juridical Series*, 1. évf. 18. sz., 2011, p. 136. Ezekben az ügyekben ítéleztek először ír és egyesült királyságbeli bíróságok közösségi formatervezési mintákkal kapcsolatban. Valamennyi ítéletben a tájékozott használó (informed user) fogalmát az átlagos fogyasztóval vetették össze, és ahhoz mérten nagyobb tudást, ismereteket, figyelmet és érdeklődést társítottak hozzá.

⁴ Például hajók vagy ipari felhasználású eszközök.

⁵ Az eljárás nyelvén: would not be remembered.

mely nyelvi változatában az emlékezés helyett vagy mellett is sokkal inkább a hasonlóságok észlelése szerepel.

c) A tájékozott használó figyelmének szintje és a bírói felülvizsgálat terjedelme

A tájékozott használó figyelmének szintjével összefüggésben a főtanácsnok lényegében megismételte az előző pontban kifejtett érvelését, és az átlagos fogyasztó és a szakértő közötti szintre pozicionálta a referenciapontot.

A bírósági felülvizsgálat terjedelme kapcsán Mengozzi előadta, hogy nem látja indokoltnak, hogy a formatervezési mintákkal kapcsolatban más megközelítést kellene alkalmazni, mint a védjegyek tekintetében. Ezt igazolja egyrészt az, hogy a rendelet bírói felülvizsgálatról szóló 61. cikke lényegében a közösségi védjegyrendeletben⁶ foglaltakkal megegyezik, amely pedig az Európai Unió működéséről szóló szerződés 263. cikkében foglalt felülvizsgálati szabályokat ismétli meg.⁷ Ebből következően nem alkalmazható eltérő mérce a védjegyek és a formatervezési minták esetében. Továbbá mindkét oltalmi forma esetében lehetőség van a megtámadott ítélet hatályon kívül helyezése mellett annak megváltoztatására is, ami nehezen lenne összeegyeztethető a fellebbező által preferált szűk felülvizsgálati jogkörrel. Másrészt ahogyan a védjegyek, úgy a formatervezési minták értékelése is a BPHH feladatkörébe tartozik, és nem más, speciálisabb műszaki hatáskörrel rendelkező szerv feladatkörébe. Harmadrészt pedig a rendelet alapján az ütköző mintáknak a tájékozott használóra gyakorolt vizuális benyomása vizsgálendő, ez pedig nem kíván meg különleges műszaki ismereteket vagy képességet.

A főtanácsnok véleménye szerint az egyetlen elem, amely alátámaszthatná az eltérő bírói felülvizsgálat terjedelmét, az az átlagos fogyasztó helyett használandó tájékozott használó mint kiindulási pont. Ezt azonban nem látja elégséges érvenek, ugyanis a tájékozott használó sem egy különleges ismeretekkel rendelkező szakember, csupán az átlagos fogyasztónál figyelmesebb és érdeklődőbb használó. Ezt pedig a Törvényszék is megfelelően képes rekonstruálni.

d) Az ütköző minták helyett a konkrét termékek vizsgálatáról

A főtanácsnok ezt az érvelést is elfogadhatatlannak tartotta, mert még egyszer vitatni próbálta a tények Törvényszék általi értékelését a tájékozott használó észlelésével kapcsolatban.

⁶ A Tanács 207/2009/EK rendelete (2009. február 26.) a közösségi védjegyről, 65. cikk.

⁷ Eszerint az Európai Unió Bírósága megvizsgálja az Unió szervei vagy hivatalai által elfogadott, harmadik személyekre joghatással járó jogi aktusok jogszerűségét. E célból a Bíróság hatáskörrel rendelkezik az olyan keresetek tekintetében, amelyeket valamely tagállam, az Európai Parlament, a Tanács vagy a Bizottság nyújt be hatáskör hiánya, lényeges eljárási szabályok megsértése, a Szerződések vagy az alkalmazásukra vonatkozó bármely jogi rendelkezés megsértése vagy hatáskörrel való visszaélés miatt. Ugyanilyen feltételek mellett eljárást indíthat bármely természetes vagy jogi személy a neki címzett vagy az őt közvetlenül és személyében érintő jogi aktusok ellen, továbbá az őt közvetlenül érintő olyan rendeleti jellegű jogi aktusok ellen, amelyek nem tartalmazznak végrehajtási intézkedéseket.

Ettől függetlenül teljességgel helytállónak tartotta azt, hogy ha az materiálisan is lehetséges – ahogy a jelen ügyben is az volt –, a formatervezési minták által jellemzett valós termékeket hasonlítsa össze a Törvényszék. Ez a tájékozott használó fogalmából is fakad, mert azok nem szakemberek, hanem csupán érdeklődést tanúsító személyek. Jelen esetben ráadásul az 5-10 éves gyerekek is tájékozott használónak minősültek. Ezért helytálló az érintett termékeket „élőben” is megvizsgálni, ahogyan azokat a tájékozott használók is láthatják. A tájékozott használók ugyanis főszabály szerint nem a formatervezési minták lajstromait vizsgálják, hanem azok gyakorlati megjelenésével, az érintett termékekkel találkoznak. Ráadásul a fellebbező is mutatott be az eljárás során pogokat, hogy saját érvelését alátámassza.

e) A tények elferdítéséről

A főtanácsnok álláspontja szerint a fellebbező ezen érve mintegy utolsó mentsvárként szolgált, hogy még egyszer vitassa a tények Törvényszék általi értékelését. Mengozzi rávilágított azonban arra, hogy a tények elferdítésére vonatkozó kifogás kivételes jellegű, azt különösen szilárd bizonyításra kell alapozni, amelyben a fellebbezőnek pontosan meg kell jelölnie az elferdített elemeket, és bizonyítania kell az első fokon elkövetett értékelési hibákat.

A fentiek fényében – minthogy az egyetlen jogalap mindegyik részét elfogadhatatlannak és megalapozatlannak tartotta – a főtanácsnok azt indítványozta, hogy a Bíróság utasítsa el a fellebbezést, és kötelezze a fellebbezőt a költségek viselésére.

5. A Bíróság jogi érvelése

A Bíróság negyedik tanácsa 2011. október 20-án hozta meg a C-281/10. P. számú ügyben ítéletét. Az eljáró tanács tagjai voltak: J.-C. Bonichot tanácselnök, K. Schieman, L. Bay Larsen, C. Toader (előadó) és E. Jarašiūnas bírák. A bíróság a főtanácsnok indítványának mentén haladva az egyetlen jogalap öt különálló részét sorban vette vizsgálat alá.

I. Az alkotói szabadságfok korlátairól

A Bíróság álláspontja szerint a PepsiCo e hivatkozásában tulajdonképpen a Törvényszék ténybeli értékelését vonta kétségbe, de nem bizonyította, hogy a Törvényszék elferdítette volna a tényeket. Márpedig az állandó ítélkezési gyakorlat szerint kizárólag a Törvényszék kompetenciájába tartozik a tényállás megállapítása és annak értékelése. Ez alól csak az jelenthet kivételt, ha az iratokból is megállapítható, hogy a tényállás tárgyilag téves. Abból eredően, hogy a tényállás értékelése nem jogkérdés, a Bíróság nem rendelkezik hatáskörrel arra, hogy a fellebbezési eljárás során azt felülvizsgálhassa.⁸

⁸ Lásd C-470/00. P. számú, a Parlament kontra Ripa di Meana és társai-ügyben 2004. április 29-én hozott ítélet 40. pontját: „an appeal is to be limited to points of law. It is settled case-law that the Court of First Instance therefore has exclusive jurisdiction to find the facts, save where a substantive inaccuracy in its findings is attributable to the documents submitted to it, and to appraise those facts.”

II. A tájékozott használó fogalmáról és figyelmének szintjéről

E vonatkozásban a Bíróság maradéktalanul követte a főtanácsnok indítványában foglaltakat. Eszerint a tájékozott használót az átlagos fogyasztó és a szakértő között helyezte el, aki személyes tapasztalatai vagy az ágazatra vonatkozó kiterjedt ismeretei okán nem átlagosan figyelmes, hanem különösen éber használó.

Mengozzival egyetértően a Bíróság is megállapította, hogy az összehasonlítás módja nem korlátozható csupán a közvetlen összehasonlításra. A tájékozott használó fogalmából fakad, hogy amikor csak lehet, akkor a közvetlen és direkt összehasonlításra törekszik, azonban lehetnek olyan esetek, amikor a körülmények miatt ez lehetetlen. Az ilyen esetekre tekintettel nem zárhatóak ki az összehasonlítás egyéb (pl. emlékeken, dokumentációkon alapuló) módszerei.

A tájékozott használó figyelmével kapcsolatban a Bíróság arra emlékeztetett, hogy a tájékozott használó ugyan nem a szokásosan tájékozott, ésszerűen figyelmes és körültekintő, átlagos fogyasztó, aki csak egészében, részletei nélkül figyelné meg a formatervezési mintát, de nem is olyan szakember, aki minden apró részletet megvizsgál. Sokkal inkább olyan referenciapont, aki ismeri az ágazatban lévő különböző formatervezési mintákat, ezekről rendelkezik bizonyos fokú ismeretekkel, és érdeklődéséből adódóan viszonylag magas fokú figyelmet tanúsít.

III. A bírói felülvizsgálat terjedelméről

E kérdés kapcsán a Bíróság kiemelte, hogy a Schröder kontra CVPO-ügyben hozott ítélet⁹ analógiájára a Törvényszék a BPHH számára bizonyos mérlegelési mozgásteret engedhet akkor, amikor nagymértékben szakmai értékelést kell elvégeznie, és az ipari formatervezési mintákra vonatkozó határozatai felülvizsgálatának terjedelmét a nyilvánvaló értékelési hibákra korlátozhatja. A Bíróság álláspontja szerint azonban a jelen ügyben nem lépte át a Törvényszék a felülvizsgálati jogkörét.

IV. Az ütköző minták helyett a konkrét termékek vizsgálatáról

A Bíróság álláspontja szerint a tájékozott használó fogalmából kiindulva nem minősül tévedésnek, ha a szóban forgó formatervezési minták által keltett összbenyomás értékelésekor figyelembe veszik azok gyakorlati megnyilvánulásait, a konkrét termékeket. Emellett a megtámadott ítélet szövegezéséből egyébként is az következik, hogy a Törvényszék alapvetően a lajstromokban szereplő grafikai ábrázolásokat vetette össze, és csak megerősítésként, szemléltetésképpen vette figyelembe a tényleges termékeket.

⁹ A C-38/09. P. számú, a Ralf Schröder kontra Közösségi Növényfajta-hivatal (CVPO)-ügyben 2010. április 15-én hozott ítélet 77. pontja. Eszerint ha egy vizsgálandó feltétel szakmailag és tudományosan összetett, annak szakmai felülvizsgálatára (jelen esetben a CPVO rendelkezése alapján) másik szerv rendelkezhet hatáskörrel, és a Törvényszék felülvizsgálati jogköre is csak a nyilvánvaló mérlegelési hibára korlátozódhat.

V. A tények elferdítéséről

Ezen érvelés kapcsán a Bíróság a korábbi ítélkezési gyakorlatára hivatkozva emlékeztetett arra, hogy a fellebbezőnek pontosan meg kell jelölnie az állítólagosan elferdített tényeket, és bizonyítania kell az értékelési hibákat. Ezenfelül az ilyen elferdítésnek nyilvánvalóan ki kell tűnnie az ügy irataiból anélkül, hogy a tényállást újra kellene értékelni.¹⁰

Abból kifolyólag, hogy a fellebbező a fenti feltételek közül egyet sem teljesített, így az nem felel meg a korábbi ítélkezési gyakorlatnak, a Bíróság e végső érvet is elutasította.

6. A rendelkező rész és az ügy ratio decidendi

Mivel a fentiekben kifejtettek szerint a fellebbező az egyetlen jogalap valamennyi pontjában peresztes lett, a Bíróság a fellebbezést teljes egészében elutasította, és kötelezte a PepsiCo-t az eljárási költségek viselésére.

A döntésből leszűrhető elvont eseti jogtétel, a ratio decidendi az alábbiakban foglalható össze. A közösségi formatervezési mintáról szóló 6/2002/EK tanácsi rendelet alkalmazásában a tájékozott használó fogalmát úgy kell értelmezni, mint a védjegyjogban használt átlagos fogyasztó és a szabadalmi jogban használt szakember fogalma között elhelyezkedő köztes fogalmat. A tájékozott használó nem átlagosan figyelmes, hanem különösen éber használót jelöl. A tájékozott használó a természetéből fakadóan mindig igyekszik a szóban forgó formatervezési mintákat közvetlenül összehasonlítani, azonban elképzelhetőek olyan esetek, amikor ez nem lehetséges, és az összehasonlítás más módját választja. A tájékozott használó bár nem tervező vagy technikai szakértő, de ismeri az érintett ágazatban jelen lévő formatervezési mintákat, ezek alkotóelemeiről bizonyos fokú ismerettel rendelkezik, és érdeklődéséből adódóan viszonylag magas fokú figyelmet tanúsít.

7. Az érvelés kritikája

A Bíróság tulajdonképpen minden pontban követte a Mengozzi főtanácsnok által előterjesztett indítványt. Míg azonban a főtanácsnok mindegyik kérdésben érdemben is állást foglalt, a Bíróság ezt nem tette meg.

Az I. pontban jelölt érvelés kapcsán a döntés valójában eljárási oldalról – a tényállás felülvizsgálatára vonatkozó hatáskör hiánya alapján – utasította el a fellebbezést. Az alkotói szabadság korlátainak vizsgálata azonban ennél nagyobb horderejű kérdés, és előremutató lett volna érdemben is állást foglalni e téren. A főtanácsnok ehhez megadta a kellő alapot.

¹⁰ A C-204/00. P, C-205/00. P., C-211/00. P., C-213/00. P., C-217/00. P., C-219/00. P. számú, az Aalborg Portland és társai kontra Bizottság egyesített ügyekben 2004. január 7-én hozott ítélet 50. pontja, a C-16/06. P. számú, a Les Éditions Albert René kontra OHIM-ügyben 2008. december 18-án hozott ítélet 69. pontja.

Felvázolta azt a kétféle megközelítést (funkcionális vagy piac által meghatározott korlátok), amelynek alapján értékelhető lenne az alkotói szabadságfok. A maga részéről egyértelműen pálcát is tört a funkcionális felfogás mellett, minthogy ez szolgálja leginkább a formatervezésiminta-oltalom szabályozási célját. A Törvényszék is ezt alkalmazta az elsőfokú eljárás során, és a korábbi jogszabályi indokolások és megjegyzések alapján is a funkcionális megközelítés a helyes, ugyanakkor szerencsésebb lett volna, ha ezt a Bíróság *expressis verbis* ki is mondja, megalapozva ezzel a későbbi ítélkezési gyakorlatát.

A II. pontban a tájékozott használó fogalmára vonatkozó fejtegetései mellé a Bíróság hozzávette az annak figyelmi szintjére vonatkozó fellebbezői észrevételeket is, holott azt eredetileg a fellebbező az egyetlen jogalap harmadik részében, a felülvizsgálat terjedelmével együtt terjesztette elő, és a főtanácsnok is annak mentén vizsgálódott. Kétségtelen azonban, hogy a Bíróság megközelítése így sokkal logikusabb, és az érvelés is koherensebb lett, mint ha az eredeti sorrendben tárgyalták volna a fellebbező érveit.

Az ítélet legfontosabb része e pontban le lehet fel, ahogy azt a fentiekben is kiemeltük, itt található a döntés *ratio decidendi*-je. Üdvözlendő, hogy a Bíróság meghatározta a tájékozott használó fogalmát, és hogy ennek során a védjegyjogi és szabadalmi jogi mércéket vette alapul, ezáltal egységes horizontot teremtve az iparjogvédelemben használt absztrakt referenciapontok számára. A fogalommeghatározás után talán helytállóbb lett volna a tájékozott használó figyelmeire vonatkozó érvelés tárgyalása, majd ennek tisztázása után következhetett volna az, hogy magas fokú figyelme segítségével milyen elfogadható összehasonlítási módszereket rendelhetünk hozzá.

A tájékozott használó fogalmával és figyelmeinek szintjével kapcsolatban sok a homályos fogalom – különösen éber, bizonyos fokú ismeretekkel rendelkezik, viszonylag magas fokú figyelmet tanúsít –, amelyek tartalommal való kitöltése és határainak megvonása a későbbi ítélkezési gyakorlat feladata. Természetesen ezen elvont zsinórmérték jellemzőinek meghatározása nem lehetséges patikamérleg segítségével. Ehelyett sok idő, sok jogvita és érdemi döntések szükségesek hozzá, csakúgy, mint a védjegyjogi átlagos fogyasztó esetében.

A bírósági felülvizsgálat terjedelméről szóló, a III. részben ismertetett érvelés némileg elnagyolt. A Bíróság által kifejtett rövid indokolás után hirtelen, logikai kapcsolódás nélkül következik az a megállapítás, hogy a Törvényszék nem lépte át a felülvizsgálat jogi kereteit. E verdiktet nem igazolja az előtte írt indokolás, ezért az egyes érvelési lépések e ponton megkérdőjelezhetőek. Ez a klasszikus *non sequitur* esete. Pedig Mengozzi főtanácsnok e vonatkozásban is iránymutatásul szolgált. Összevetette a közösségi védjegyrendelet alapján történő bírósági felülvizsgálat jogi lehetőségeit a közösségi formatervezési mintákkal, és arra a megállapításra jutott, hogy nem tehető különbség a kettő között, így nem is minősíthetőek a formatervezési minták olyan műszaki jellegű oltalmi formának, amelyek ellen annak hangsúlyosan technikai jellege miatt csak korlátozott terjedelmű bírósági felülvizsgálat lehetne indokolt. A főtanácsnok fentiekben is ismertetett érvelésének átvétele sokkalta

helytállóbb és megalapozottabb állásfoglalást eredményezett volna, mint ahogyan az az ítéletben megfogalmazásra került.

A főtanácsnok indítványának 75. pontjában ráadásul még messzebbre tekintett, ugyanis felvetette egy olyan nézőpontváltásnak a lehetőségét is, amely szerint a BPHH határozatai vonatkozásában a jelenleginél szigorúbban korlátozza a Bíróság a saját beavatkozását, és nemcsak a BPHH határozatainak a sajátjaival való helyettesítését zárja ki, hanem még általánosabban, a BPHH összes műszaki jellegű határozatát elismeri a bírói felülvizsgálat korlátjaként. Azonban maga a főtanácsnok is belátta, hogy a jelen ügy nem volt alkalmas a gyakorlat ilyen irányú megváltoztatására.

A konkrét termékek összehasonlításának igazolásáról szóló IV. részben a Bíróság – némi hangsúlybeli eltolódással ugyan – de lényegében követte a főtanácsnok érveit. A Bíróság azt emelte ki hangsúlyosabban, hogy a megtámadott ítélet szövegezéséből következően (nyelv-tani értelmezés) a termékek vizsgálata csak megerősítésként szolgált a lajstromok alapján elvégzett összehasonlításhoz. Mengozzi emellett nagy jelentőséget tulajdonított annak, hogy a tájékozott használó fogalmából eredően – különösen, hogy a jelen ügyben 5-10 éves gyerekek is beleértendőek – a használó soha nem a lajstromban szereplő grafikai ábrázolásokkal találkozhat, hanem azok gyakorlati megvalósulásával, a ténylegesen, fizikailag is létező termékekkel. Emiatt pedig helytálló a valós termékekkel végzett összehasonlítás. A Bíróság ezt a fajta materiális érvelést mellőzte indokolásából, holott a későbbi gyakorlatra tekintve ennek megállapítása is alapvető jelentőségű lehetett volna.

A tények elferdítésére vonatkozó hivatkozást a Bíróság kellő szigorral és korábbi gyakorlatára hivatkozva alaposan megvizsgálta, így ahhoz – az ügyben betöltött jelentősége miatt is – szükségtelen további észrevételeket fűzni.

8. A döntés jelentősége

Ahogyan arra Mengozzi főtanácsnok is felhívta a figyelmet, ez volt az első olyan, közösségi formatervezési mintával kapcsolatos döntés, amely a Törvényszék ítélete elleni fellebbezés útján kerülhetett a legmagasabb szintű európai uniós bírói fórumhoz. Emiatt az ítélkezési gyakorlatra nézve mindenképpen alapvető jelentőségű. Ahogy a fentiekben is kifejtésre került, a Bíróság az előtte fekvő ügyet nem használta ki arra, hogy minden felmerülő kérdésben – így a szerző alkotói szabadságának korlátaival vagy a bírói felülvizsgálat terjedelmével összefüggésben – érdemben is állást foglaljon és ezáltal egyértelmű jogértelmezést adjon, de a tájékozott használó fogalmának meghatározása, figyelmi szintjének rögzítése és az általa végzett összehasonlítás módjának vizsgálata miatt mindenképpen kulcsfontosságú ítéletről van szó.